

Een bom in Bagdad

Sprakeloos zat hij naar het televisiescherm te kijken. Hij nam nog een slok bier. Het was koud, Iers, en dat in deze contreien, maar het ging volledig aan hem voorbij. Al zijn aandacht werd opgeslokt door wat er op de televisie was. Een persconferentie in een donker zaaltje. Opeens een knal. Geluid van brekend glas. De cameravoering werd schokkerig. Rook in de zaal, gegil. Afgelopen.

Dit was het grote nieuws van de dag. Een bomaanslag op de Verenigde Naties in Bagdad. Ook de drie Ieren zaten aan het scherm gekluisterd. Zij waren in de ban van de vraag of de speciale afgezant het overleefd had, de hoogste VN-functionaris in Irak. Het antwoord liet op zich wachten en onderwijl kwam BBC World voortdurend met meer berichten over de aanslag. De schade aan het Canal Hotel, waar de VN in Bagdad kantoor hield, de eerste hulpoperaties, reconstructies van het gebeurde, interviews, analyses.

Verdwaasd bleef Rik naar de beelden van de persconferentie kijken. Keer op keer werden ze herhaald. Kennelijk waren het de enige levende beelden van meteen na de explosie. Er kwam een gevoel van misselijkheid in hem op. Of Kamal achter één van de tafels in het zaaltje zat, kon hij niet zien. Het fragment was te kort, de kwaliteit van de beelden onvoldoende. De knal was eigenlijk niet eens zo hard, maar dat kwam omdat het zaaltje zich, ten opzichte van de plek waar de bom was ontploft, aan de andere kant van het gebouw bevond. Na de knal, het geluid van brekend glas. Glas veroorzaakt het meeste letsel bij ontploffingen, dat had hij tijdens veiligheidsinstructies al geleerd. Daarna de rook, het gegil.

Eén van de Ieren zei:

‘Hij is dood, ze willen het alleen nog niet bekend maken.’

De Ier kreeg gelijk. Bij de aanslag kwamen tweeëntwintig mensen om, onder wie de speciale VN-afgezant voor Irak. Maar wat was er met Kamal gebeurd? Kamal, die voor Rik in de plaats in Bagdad zat. Was hij in dat zaaltje?

Kijkend naar de beelden van de persconferentie kwam Rik er niet achter. Hoe lang was het alweer geleden dat zij samen in Amman hadden gedineerd? Drie maanden hooguit. Als Kamal hem uitnodigde, dan was het om iets belangrijks te bespreken. De toestand in Irak lijkt zich te stabiliseren, begon hij toen. Vandaar dat de VN, die vanwege de invasie was uitgeweken naar Jordanië, haar operaties in Irak weer vanuit Bagdad zou gaan leiden. Kamal vroeg aan Rik of hij mee wilde. Je kunt echter ook naar Kaboel, zei hij. Maar dan moet je snel zijn, want het kantoor in Afghanistan dringt aan op een beslissing. Of je gaat nu, of ze nemen iemand anders.

Wat een keuze: Bagdad of Kaboel?

Rik had nauwelijks aanknopingspunten gehad om een afweging te maken. Hij was nog nooit in Kaboel geweest, in Bagdad evenmin. Gezien zijn betrokkenheid bij de operatie in Irak lag Bagdad voor de hand, ook al was Irak er in feite tussendoor gekomen. Aanvankelijk had hij immers getekend voor Afghanistan. Nog maar een half jaar geleden. Maar Afghanistan kon wachten, hadden zijn superieuren geoordeeld. De VN was zich immers aan het klaarmaken voor een hulpoperatie van ongekende proporties, voor het geval de Irak-crisis uitliep op een oorlog. Rik werd naar de Jordaanse hoofdstad Amman gestuurd, een belangrijke schakel in de operatie. Op de afdeling voorlichting droeg hij bij aan de beeldvorming van de hulpoperatie. Hij zag de oorlog op de televisie, 's avonds na het werk. Overdag onderging hij bombardementen van indrukken, verklaringen, commentaren. Na elke indruk een vraagteken. Een aanzet tot een antwoord was nog niet geformuleerd, of werd alweer teniet gedaan door een volgende indruk.

Na een paar dagen bedenktijd had hij zijn keuze aan Kamal bekend gemaakt: Kaboel.

Daarom zat hij nu hier, in Samangan, in het noorden van Afghanistan, voor de televisie met een koud biertje in zijn handen. Hij was voor het eerst op missie en was voor zijn overnachting te gast bij een Ierse hulporganisatie.

Was zijn keuze niet gewoon een slag in de lucht geweest, puur toeval? De bom had ook hier in Afghanistan kunnen ontploffen. En waarom zat hij niet daar, in Bagdad, bij die persconferentie? Was Kamal er nou bij?

Nee, hoorde hij de volgende morgen van het hoofdkantoor, dat hij via een satelliettelefoon wist te bereiken. Pas een jaar later zou Kamal hem zelf vertellen wat een geluk hij had gehad. Op het moment van de ontploffing kwam hij juist terug van een afspraak buiten de deur. Hij hoorde de knal en kon vanaf de plek waar hij zich bevond, op een kilometer van de plaats des onheils, de rookpluim boven het Canal Hotel duidelijk zien. Hij was er meteen naartoe gerend om te helpen. Hij had losse ledematen zien liggen en ook het gat dat de explosie in de zijkant van het gebouw geslagen had, daar waar de werkkamer van de speciale afgezant zich bevond.

Bij de aanslag was een explosief van ongeveer duizend kilo gebruikt, stond in het rapport dat de VN na twee maanden openbaar maakte. Een getuige had een vrachtwagen met hoge snelheid de smalle straat naast het Canal Hotel zien inrijden. Vlak onder de werkkamer van de speciale afgezant kwam het voertuig tot stilstand, waarna onmiddellijk de ontploffing volgde, die een krater veroorzaakte van drieënhalve meter breed en anderhalve meter diep. De keiharde boodschap van de daders, die gezocht werden onder radicale verzetsbewegingen tegen de invasie, luidde dat de VN niet als een onafhankelijke partij in de oorlog werd gezien. Nadat er een maand later weer een aanslag op de VN gepleegd werd, trok deze zich andermaal uit Irak terug.

Ofschoon Kamal lichamelijk geen letsel aan de aanslag overhield, berokkende deze hem wel zware geestelijke schade. De verwerking van het trauma hield hem voor een jaar uit de roulatie. Zelf bleef Rik ook ongedeerd, maar nog nooit had het leven hem zo broos geleken als bij het aanschouwen van de beelden van de aanslag. Hij werd overmand door een gevoel van nietigheid, van omringd te zijn door krachten die op elk moment toe kunnen slaan. De beelden maakten in hem hetzelfde los als toen hij bij zijn ouders thuis van de steile trap naar zijn slaapkamer was gevallen. Dertig jaar lang was hij die trap op- en afgelopen. Op de bovenste trede, juist toen hij aanstalten maakte om naar beneden te gaan, gleden hij uit en vloog het trapgat in. Zijn val werd gebroken doordat hij de leuning wist te grijpen. Toen hij neerplofte had hij de indruk te zijn teruggekomen uit een andere dimensie. Hij had de andere kant gezien, de dimensie waarvan men zich meestal niet bewust is, de dimensie die zich ook

openbaarde toen hij daar in Samangan voor de televisie zat.

Voorovergebogen, met de ellebogen op zijn bovenbenen en het inmiddels lege bierflesje bij de hals met duim en wijsvinger vasthoudend, staaarde Rik zich blind op de beelden uit Bagdad. Hij voelde een sterke aandrang om iets tegen de Ieren te zeggen. Tegelijkertijd voelde hij zich geremd, zij hadden elkaar amper twee uur eerder leren kennen. Over Irak had hij hen verteld dat hij er niet lang geleden gewerkt had, meer niet. Wat wisten zij nou helemaal van hem, en hij van hen? Terwijl hij een geschikt moment afwachtte om te beginnen en nadacht over de juiste aanhef en de zinnen om zijn gemoedstoestand onder woorden te brengen, leek er een steeds grotere afstand tussen hen te groeien.

‘Ik had daar ook kunnen zitten,’ stamelde hij uiteindelijk.

Niemand ging erop in.